

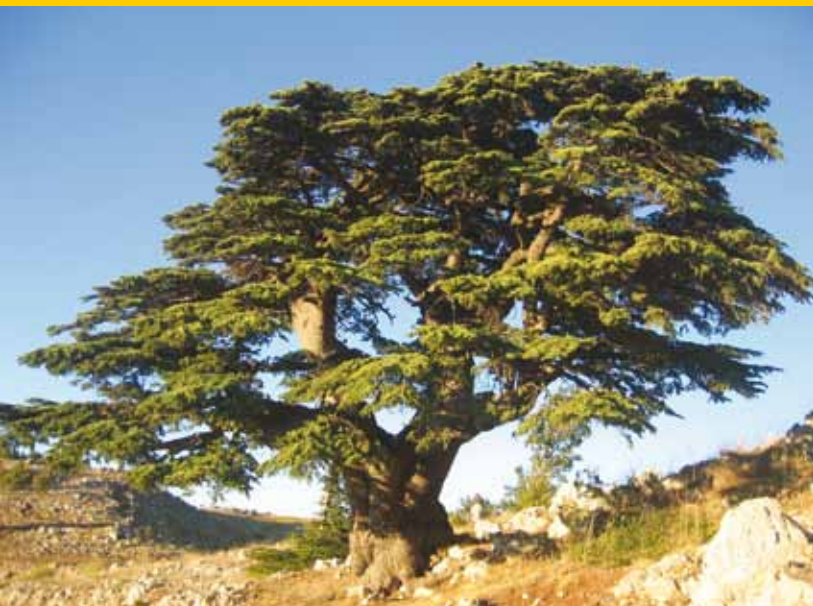

Oh la la c'est belle, la Méditerranée! Deel 2

De mooiste vakantieboomen volgens Jan P.

Bomenmensen zullen binnenkort weer op welverdiende vakantie gaan, wellicht naar warme oorden zoals de Méditerranée of naar het Carribsch gebied. Geef, net zoals vorig jaar, uw ogen goed de kost voor wat betreft het subtropische schoon, en dan bedoel ik niet alleen het vrouwelijk schoon, maar vooral natuurlijk de boomen aldaar! Doe van tevoren alvast uw huiswerk aan de hand van dit verhaal Vakantieboomen deel II en test welke boomen u op vakantie weet te herkennen.

Auteur: Jan P. Mauritz

Cedrus libani in het gebergte in Libanon.

Cedrus libani jonge naalden.

Met een heel tevreden grijns op het gelaat zit uw schrijver met een mooi glas limonade op het terras van sterrenrestaurant Valuas in Venlo. Prachtig weer en een schitterend uitzicht over de Maas met tegenover mij Willem, de man die ik aan u voorstelde in *Boomzorg* nummer 3 van het vorig jaar: de man die aanleiding was voor het verhaal over Vakantieboomen deel I (rondom de Middellandse Zee) omdat hij de boomen op zijn vakantiebestemming wilde kunnen determineren. *'Gloeierende, gloeiende... Wat ben ik daar ziek van, raast mijn tafelgenoot. 'Kotsziek van! Nee, nee, niet om met jou hier te zitten, en ook niet omdat ik betalen moet, maar ik kende er maar 82. Gloeiende... 82 van de 120, nog geen zeven-tig procent, en daar ben ik echt schijtziek van, Jan.'* Sussende opmerkingen van mijn kant dat hij toch echt tot de top 10 behoort en dat er hele volkstammen 'vakgenoten' niet eens tot twintig species kwamen in mijn *Bomenallee* op de Floriade 2012, hielpen niet echt. Daarom begin ik maar aan een Vakantieboomen (tropische en subtropische boomen) deel II, hetgeen nu voor u ligt.

Inleiding

Het gebied rondom de Middellandse Zee ligt in de subtropische klimaatzone die direct ten noorden en ten zuiden van de tropische klimaatzone rondom de evenaar ligt. Deze gebieden worden de subtropen genoemd en liggen globaal tussen 23,5 en 40° noorderbreedte en 23,5 - 40° zuiderbreedte. Subtropische gebieden hebben typisch een tropische zomer, maar een niet-tropische winter. De gemiddelde temperatuur van de warmste maand ligt boven 22 °C, terwijl de

gemiddelde temperatuur in de koudste maand tussen -3 °C en 18 °C ligt. De klimaatzones op aarde zijn benut voor het vaststellen van de voor ons vakgebied belangrijke winterhardheidszones voor houtige gewassen. Deze indeling is gemaakt op basis van maximale en minimale temperaturen in een jaar. In Nederland ligt, vanwege het effect van de Noordzee, de kuststreek in zone 8b (tot -9,4 °C), het midden van Nederland ligt in zone 8a (tot -12,2 °C) en het oostelijk deel van de provincies Drenthe en Overijssel liggen in zone 7b (tot -14,9 °C). Het Middellandse Zeegebied van ook deze tweede aflevering in *Boomzorg* ligt in de klimaatzones 9 en 10 met temperaturen in de zomer tot boven de 45 °C en 's winters tot maximaal -6,6 °C. En dat laatste maakt het grote verschil, vrienden: niet of slechts sporadisch temperaturen onder nul, waardoor de soortenrijkdom van een enorm gebied (subtropen en tropen) hier prima kan gedijen. Heel veel species komen uit de tropen en groeien in de subtropen ook erg goed en daarom is de omvang van het assortiment dus factor twee tot vier, die in deze regionen van nature voorkomt. Het is wel erg dat ik er per verhaal van dit feuilleton maar een paar aan u kan voorstellen. Er zijn echt duizenden geslachten met tot de macht vier aan soorten die een plaatsje verdienen, maar helaas. Niet getreurd, hier is deel II.

Ik stel, in aansluiting op de makers van vorig jaar in *Boomzorg* nummer 3, een aantal species aan u voor: loofboomen en grote heesters. Ik begin met deze reminder van de boomen uit de editie van vorig jaar, dus even opzoeken die editie

3 van jaargang 4, of anders even snel downloaden vanaf de site *Boomzorg* om samen met deel 1 van het feuilleton mee te nemen op vakantie!

Cedrus libani, de Libanonceder

Gewoon een mooie boom om mee te beginnen, zonder dat het direct doodslaait met een species die niemand zelfs niet in zijn slechtste nachtmerries voorbij heeft zien komen. De Libanonceder komt inderdaad van oorsprong uit de berggebieden van Libanon, Syrië en die kant op: Klein-Azië. *'Dat geeft zelfvertrouwen, waarde lezer of niet soms? U had het zelf kunnen bedenken!'* *'Koester dat gevoel, vrienden, voor zolang het duurt, want straks raakt u het onherroepelijk kwijt, dat beloof ik u.'* De *Cedrus atlantica* 'Glaucá', zoals zovelen onder ons in de vorige eeuw op school geleerd hebben, is heden ten dage een *ssp. atlantica* van *Cedrus libani*. Deze boom komt van nature voor in het Atlasgebergte in de kop van Noord-Afrika: Marokko en buurlanden. U weet dat de boom wel 40 meter hoog kan worden - bij ons ongeveer 10 tot 15 meter lager dan - en dat het een bijzondere boom is die kostbaar hout levert. Het hout scheurt namelijk niet, het krimpt niet en bevat aromatische olie. Het hout heeft zijn grootste bekendheid verworven als bouw materiaal voor de tempel van koning Salomo. Het hout wordt tegenwoordig veelvuldig gebruikt in sauna's en stoombaden omdat het hout vrijwel geen warmte opneemt. *'Krijg je in ieder geval geen blaren op bijzondere lichaamsdelen en dat is wel plezierig, toch?'* En afsluitend: cederhout wordt gebruikt bij het opsteken van een goede sigaar.

Ficus sycomorus, de wilde of Egyptische vijgenboom

De Egyptische vijgenboom behoort tot de familie van de *Moraceae* en is al sinds de oudheid in cultuur. Ruim drieduizend jaar geleden is de boom van zijn oorspronkelijk verspreidingsgebied, het oostelijk deel van de Sahel tot en met het Arabisch schiereiland en Madagascar, naar Egypte verspreid en vandaar verder naar geheel Zuid-Europa. Het kostbare hout werd onder andere gebruikt voor sarcofagen, de lijkkasten van de farao's. De boom groeit bij voorkeur op voedingsrijke en vochtige gebieden langs rivieren waar de boom wel tot 20 meter hoog en tot 6 meter breed kan uitgroeien. De boom heeft een dichte ronde kruin met licht spreidende takken. De bladeren zijn hartvormig met ronde golven, 14 cm x 10 cm groot en spiraalsgewijs rond de twijg geschikt. Ze zijn donkergroen aan de bovenzijde en lichter groen met prominente gele nerven aan de onderzijde. Beide kanten voelen ruw aan. De bloem is 0,5 - 3 cm lang en behaard. De vrucht is een zoete, eetbare vijg, 2 - 3 cm in diameter, rijpend van grauwgroen naar geel of rood. Ze worden in dikke trossen gedragen aan lange twijgen of in de bladoksels. Bloei en vruchtzetting gaan het hele jaar door met pieken van juli tot december. De schors van de stam is groengeel tot oranje en bladdert af in papierachtige stroken waaronder de gele binnenbast zichtbaar wordt. Zoals alle andere *Ficus*-soorten bevat deze latex.

Caesalpinia pulcherrima, de pauwenbloem

Deze, meestal meerstammige grote heester of kleine boom tot ca. 7 - 8 meter hoog kreeg zijn naam vernoemd naar Andrea Caesalpinia (1519-1603), de opvolger van Lucca Ghini als tweede directeur van de eerste botanische tuin ter wereld, in Pisa. Ook de plantenfamilie *Caesalpinaceae* is als onderfamilie van de *Leguminosae* of *Papilionaceae* of *Fabaceae* ('Stil !! Geen woord hierover.'), naar deze grootmeester in de botanie vernoemd. De *Caesalpinia* is zonder twijfel een van de mooiste planten uit de subtropische regionen en komt van oorsprong waarschijnlijk uit de Antillen en verder uit het Caribisch gebied. Deze schitterende boom is over de hele wereld verspreid en is in onze regio's ook vaak als orangerieplant te zien. De twijgen dragen spaarzaam doornen. De afwisselend geplaatste, tot 30 cm lange bladeren zijn dubbelgeveerd. Ze dragen drie tot negen paar deelblaadjes van de eerste orde; deze dragen weer zes tot twaalf jukken met 1 - 3 cm lange deelblaadjes van de tweede orde. De bladeren

Caesalpinia pulcherrima bloemen.

Caesalpinia pulcherrima bloemen.

zijn giftig, maar hebben ook koortsverlagende eigenschappen die in medicijnen toegepast worden. De bloemen groeien in langgesteelde, opgerichte, tot 40 cm lange trossen. De bloemen zijn meestal felrood, maar ook met een gele of oranje rand of zelfs geheel geel of oranje van kleur. De bovenste van de vijf kroonbladeren is overlangs opgerold en soms anders van kleur. De stijl en

de tien meeldraden steken tot 10 cm ver uit de bloem en staan omhoog gekromd. De vruchten zijn afgeplatte, tot 12 cm lange en 2 cm brede peulen die rijp bruinzwart worden en in twee delen opspringen. De naam 'pauwenbloem' is van toepassing op de geweldige bloemenpracht van deze bloeiwijze; werkelijk schitterend!

Delonix bloemen

Delonix regia, de flamboyant

De niet-Latijnse benaming *flamboyant* betekent 'buitensporig', 'extravagant' en ook 'vlammend'. En dat zijn exact de eigenschappen van deze boom, tot 15 meter hoog en met een schermvormige kroon met een diameter van wel 20 meter. *Delonix* behoort tot de familie van de vlinderbloemigen: de *Leguminosae* of *Papilionaceae* of *Fabaceae* ('Stil!! Ook hier geen woord.') en tot dezelfde onderfamilie als de bovenstaande maker. Daarom lijken ze zo verschrikkelijk op elkaar, maar zijn ze toch ook weer effe anders. Ook deze jongeman heeft, zoals zijn bovenstaande neef, dubbelgeveerd blad; u weet wel: een bladsteel met verschillende zijstelen en daaraan bladjukken met blaadjes. Elk blad bestaat uit honderden, tot 1 cm lange lichtgroene deelblaadjes van de tweede orde die zich in de avond samenvouwen. De bloemen verschijnen meestal tegelijk met de nieuwe bladeren aan het eind van de droge tijd in eindstandige bloeiwijzen. De bloemen zijn oranje-rood tot scharlakenrood en 10 - 15 cm groot. De vijf kelkbladen, ('*sepalen, weet u nog?*') zijn vanbuiten groen en vanbinnen rood. De vijf kroonbladeren (*petalen, toch?*) zijn gesteeld. Het bovenste kroonblad is meestal gedeeltelijk wit of geel en bezet met rode vlekjes. De vier andere kroonbladeren zijn rood. In het midden van de bloem zitten tien meeldraden en één stijl. De bloemen worden vooral bestoven door dagvlin-

ders, maar ook door andere insecten en zelfs vogels. De vruchten zijn rijp bruinzwarte, afgeplatte, hangende, verhoude, meestal iets gebogen, 30 - 60 x 4 - 7 cm grote peulvruchten met overdwarse ribben. Ze blijven tot de volgende bloeitijd aan de boom hangen.

Delonix regia komt van oorsprong uitsluitend van nature voor op het eiland Madagaskar. 'Endemisch' wordt dat genoemd. Endemie is een biologische term voor het verschijnsel dat een taxon van nature uitsluitend voorkomt in één beperkt gebied, zoals eilanden in de oceaan, geïsoleerde gebergten, afgelegen meren en rivieren. De boom wordt sinds de negentiende eeuw wereldwijd in de subtropen en tropische gebieden als sierboom aangeplant en niet alleen in parken, maar ook als straat- en laanboom.

Cassia fistula, de Indische goudenregen

De Indische goudenregen wordt in Nederland ook wel trommelstokkenboom genoemd vanwege de lange, staafvormige vruchten. In zijn natuurlijk verspreidingsgebied is het een grote boom, tot 18 meter, met een korte stam en een brede, losse kroon. In de bloeiperiode laat de boom vaak wat bladeren vallen, maar is nooit lang kaal. De bladeren staan afwisselend geplaatst, zijn tot 50 cm lang en zijn evengeveerd in acht tot zestien deelblaadjes. De deelblaadjes zijn eivormig, toegespitst en tot 20 cm lang. De bloemen groeien

Cassia fistula bloeiwijze en lange bruine vruchten.

in 30 - 80 cm lange hangende trossen die doen denken aan die van onze eigen goudenregen. *Cassia* behoort echter tot een andere onderfamilie: de *Caesalpinioideae* (zie boven). De bloemen zijn ca. 4 cm breed en bestaan uit vijf kortgesteelde, licht- tot diepgele kroonbladeren. De vruchten zijn tot 60 cm lang en vormen ca. 2 cm dikke, staafvormige peulen die bij rijpheid bruinzwart worden, de zogenaamde trommelstokken. De Indische goudenregen komt oorspronkelijk uit India en Sri Lanka en wordt in de sub- en tropische regionen veelvuldig toegepast en vermeerderd.

Een bijzonder exemplaar is te vinden in de botanische tuin van Napels, ca. 15 meter hoog en 15 meter breed. 'En dan gaan kijken als de boom bloeit, hè. Daar blijf je echt uren naar kijken, wat een pracht.'

Ceratonia siliqua, de johannesbroodboom

Ceratonia is afkomstig van het Griekse woord *keras*, dat 'hoorn' betekent en slaat op de vorm van de peul, die met enig voorstellingsvermogen gelijkis heeft met de horens van een ram. De Grieken ontdekten dat de zaden van deze boom een constant gewicht hebben (0,2 gram). Het begrip 'karaat' is dan ook te danken aan deze eigenschap en zou afgeleid kunnen zijn van het Oudgriekse woord *keration* = vrucht van de

johannesbroodboom. De boom dankt zijn naam aan de profeet Johannes de Doper, die de zaden gegeten heeft tijdens zijn afzonderingsperiode in de woestijn.

In het natuurlijk verspreidingsgebied, in het oostelijk deel rond de Middellandse Zee, worden wordt deze bijzondere boom 15 - 25 m hoog. Hoe ouder ze worden, des te meer kwaliteiten ze krijgen vanwege hun grillige groeiwijze. In die gebieden komen de bloemen in maart - april en/ of oktober - november tevoorschijn. De bloemen zijn onaanzienlijk, niet voornaam en hebben een roestbruine kleur. De bloemen komen uit de takken tevoorschijn, een verschijnsel dat ook de *Cercis siliquatrum*, de judasboom, kent. *Cauliflorie* noemen we dat in de botanie en dat is de aanduiding voor het verschijnen van bloemen op zogenaamd naakt hout, dus voordat het blad aan de boom komt en ook op de stam en takken verschijnen dan bloemen. Het blad van de boom is opvallend anders dan dat van vele andere bomen. De ronde inkepingen van het glimmende, donkergroene, golvende blad geven het blad een langwerpige hartvormig uiterlijk met een vanaf de bladsteel doorgetrokken hoofdnerf. Het blad is tegenoverstaand, zoals bij esdoorn.

De bloemen zijn éénslachtig en bezitten geen kroonblaadjes. In het najaar worden de groene peulen geoogst en te drogen gelegd. Die peulen geven een doordringende zoete geur af die naarmate ze droger worden, wel afneemt. De peulen worden in massa's tot veevoer verwerkt. Een ander, veelgebruikt product van de johannesbroodboom is het johannesbroodpitmeel dat wordt verkregen door het malen van kiemende zaden van de boom. Het wordt onder andere als verdikkingsmiddel gebruikt in de voedingsindustrie.

Theobroma cacao, de cacaoboom

De Latijnse geslachtsnaam *Theobroma* betekent 'goddelijke spijs' en is afgeleid van de Griekse woorden *theos* = god en *broma* = spijs. De boom is er een van de geslachten uit de familie van de *Sterculiaceae* en is dus een neef of nicht van *Firmiana* en *Brachychiton*. Deze laatste krijgt verderop een plekkie. Terug naar de cacaoboom: *Theobroma cacao* komt van nature voor in landen rond de evenaar, worden daar in grote hoeveelheden geteeld en leveren, 'U raadt het al', cacaobonen waarvan onder meer chocolade wordt gemaakt. 'Je hebt een goede dag, JP,' hoor ik op de achtergrond mompelen, 'bijna vriendelijk'. De boom groeit tussen 20 graden noorderbreedte en 20 graden zuiderbreedte en

Ceiba speciosa typische stamverdikking met grote stekels.

Delonix regia.

Ceiba speciosa volwassen boomgroep.

Theobroma cacao bloem en blad.

stelt hoge eisen aan neerslag, temperatuur en bodemvruchtbaarheid. Cacaobomen groeien slecht in de volle zon. Daarom worden deze meestal onder schaduwbomen en/of in schaduwhallen geteeld en geoogst. Een cacaoboom wordt een middelgrote boom tot maximaal 15 meter hoog, die in cultuur klein gehouden wordt om het oogsten van de cacaobonen te vergemakkelijken.

De boom heeft een korte, dikke stam en deze vertakt zich op 1 meter van de grond in vier tot vijf wijduitstaande hoofdtakken. Deze hoofdtakken vertakken zich verder in een dichte kroon. De bladeren zijn leerachtig, langcetvormig en wel 30 cm lang, middelgroen van kleur. Als de boom ongeveer vier jaar oud is, gaat hij bloeien. De kleine witte of roze bloemen zitten direct op de stam en op de dikke takken. Als hij eenmaal is gaan bloeien, bloeit de cacaoboom zonder ophouden vrijwel het hele jaar door. De boom draagt dan ook constant vruchten. Ondanks de lange bloei, levert de cacaoboom ongeveer dertig tot veertig vruchten per jaar. Deze vruchten lijken op langwerpige meloenen. Ze worden geplukt en vervolgens opengeboren. De cacaobonen liggen in het midden van de vrucht. Elke vrucht bevat veertig tot vijftig 'bonen', die elk ongeveer een gram wegen. Een gemiddelde cacaoboom levert per jaar dus een tot twee kilo bonen.

Brachychiton acerifolium, de vlammenboom

Deze boom staat bekend als de *Illawarra Flame Tree of Karajong*, in het Nederlands als de 'vlammenboom' voor zover u daar in geïnteresseerd bent. Het is een grote boom van de familie *Sterculiaceae* en komt oorspronkelijk uit subtropische gebieden aan de oostkust van Australië. *'Jaah, aan de andere kant van de wereld hebben ze ook subtropische regionen en vandaar dat de bomen in dit deel van het feuilleton een plek hebben gekregen omdat je deze makers ook in Zuid Spanje en Turkije gewoon tegen kan komen'*. De boom dankt zijn naam aan helderrode, klokvormige bloemen die vaak de gehele boom sieren en deze in een Ferrari-rode verschijning veranderen. *Brachychiton acerifolius* wordt in 1855 voor het eerst beschreven door W. McArthur en C. Moore in de botanische plantenindex van Australië. De boom is zeer tolerant ten opzichte van andere klimaten en kan, als gewend, wel -10 °C verdragen. Deze schitterende boom wordt nu wereldwijd gekweekt voor zijn schoonheid en toepasbaarheid in het stedelijk gebied. De boom kan een maximale hoogte van wel 40 meter bereiken, maar dan alleen in het

natuurlijke verspreidingsgebied. Daarbuiten wordt de boom niet hoger dan 20 tot 25 meter. Net als in haar Kurrajong-familieleden kunnen de bladeren sterk variabel zijn, met tot zeven diepe lobben. Vandaar dat veel species soortnamen als *platanifolia* of *acerifolius* dragen. Het zijn heel grote bladeren, aan lange stevige stelen, meestal donkergroen met de genoemde gegolfde bladrand, veroorzaakt door de diepe afgeronde lobben. De spectaculaire bloei komt in het late voorjaar en het nieuwe blad is klaar voor de zomer begint. De bloemen zijn scharlaken klokken met vijf gedeeltelijk versmolten bloemblaadjes. De vruchten (botanisch bekend als follikels) zijn donkerbruin, breed, bootvormig en ongeveer 10 cm lang. Ze bevatten massa's dunne vruchtharen, maar ook gele zaden, die zeer voedzaam zijn en door Aboriginals na het roosteren worden gegeten.

Paliurus spina-christi, de echte christusdoorn
In tegenstelling tot de valse christusdoorn, *Gleditsia triacanthos*, is dit de enige echte. De soortnaam is opgedeeld in tweeën: spina = doorn en christi spreekt voor zich. Van deze meerstammige tot ca. 5 meter, bladverliezende, hoge struik of klein boompje zijn de takken met scherpe doorns geknipt waarmee de doornenkroon van Christus gevlochten is. De boom behoort tot de familie van de *Rhamnaceae*. Deze redelijk uitgebreide familie met vele verschillende verschijnningen is botanisch opgedeeld in een aantal *tribes* of in gewoon Nederlands 'stammen'. *Paliurus* behoort tot de tribe *Paliureae*, met als naaste verwanten de zeer bijzondere en onbekende makker *Hovenia*, en de andere is *Ziziphus*. *Hovenia dulcis* is een van de species van dit geslacht en draagt de naam Japanse krentenboom, vanwege de kleine op krenten lijkende vruchten die aan heel bijzondere vruchtstengels groeien. De soortnaam *dulcis* betekent 'zoet' of 'liefelijk'. 'Dat de ook bij ons voorkomende *Rhamnus* tot dezelfde familie, maar tot een andere tribe behoort, kan geen nieuws zijn voor u of toch?' (Eerlijk zijn tegenover jezelf!) *Paliurus spina-christi* komt oorspronkelijk uit het Middellandse Zeegebied en Zuidwest- en Centraal-Azië, vanaf Marokko tot oostwaards Iran en Tadzjikistan.

Het bijzondere aan deze bomen zijn de zigzag gevormde lange tot zeer lange twijgen met bladeren en doornen aan de buitenzijde van elke knik. De ene doorn is recht en de andere, tegenoverstaande doorn, is gebogen. De doornen zijn echt vlijmscherp. De bladeren zijn ovaal, 2 - 5 cm

Roystonea regia.

lang en 1 - 4 cm breed en glanzend groen. De vrucht is een droge, soort nootachtige vrucht in het midden van een cirkelvormige groene vleugel van 2 tot 3,5 cm diameter die gelijkenis heeft met een kardinaalshoed.

Neef *Ziziphus* is ook wel een aparte snuiter. Binnen het geslacht komen ongeveer veertig soorten voor: één- en tweehuizige species, bladverliezende en bladhoudende typen en allerlei mixen ervan. Het worden veelal bomen van 8 tot 9 meter hoog met een warrige kroon en met mooie zwartbruine schors in lengtestrepen over de stam. Ook deze boom heeft vuile, vieze scherpe doorns op de twijgen, met zijn tweeën of alleen naast het blad. Het blad is wat gevouwen met opstaande randen, mooi groen met een lichte verzaging in de bladrand en proppen gele bloempjes. De vruchten zijn bijzonder, lijken op een olijf en beginnen groen, vervolgens via bruin naar zwart verkleurend: een heerlijk zoete delicatessen. De cv's 'Li' en 'Lang' verwijzen naar de Chinese herkomst van *Ziziphus jujube*; de ene is de man en de andere de vrouw.

Ceiba speciosa, de wolboom

De wolboom, *Ceiba speciosa*, voorheen *Chorisia speciosa*, behoort tot de familie van de *Bombacaceae*, waar ook onder andere de baobabs of apenbroodbomen (*Adansonia digitata*)

toe behoren. De wolboom is een grote tot wel 25 meter hoge, bladverliezende boom, inheems in de tropische en subtropische wouden van Zuid-Amerika. De boom is bestand tegen droogte en gematigde kou tot ca. -10 °C en dat is wel bijzonder. De boom groeit in de natte moeson, wanneer het water overvloedig aanwezig is. De stam is tonrond van vorm en ook de gesteltakken zijn glad en bezaaid met grote kegelvormige stekels. 'Stekels zijn wat anders dan doornen, hè, dat weten we toch, of niet?' Toch even uitleggen dan aan de niet-weters onder u: 'Een roos heeft stekels en een meidoorn heeft doornen of dorens. En hoe dat precies zit met de verschillen tussen deze twee scherpe uitsteeksels, mag u zelf uitzoeken of u kunt mij gewoon even bellen.' In ieder geval zijn ze bij deze boom zeer opvallend en hebben ze bij deze boom ook een functie. De stekels dienen om water op te slaan voor droge tijden. Bij jongere bomen is de stam groen en vanwege het hoge chlorofylgehalte in de stam is deze geschikt voor de fotosynthese, als de bladeren afwezig zijn. 'Slimme boom, maar dat doen meer bomen en struiken uit deze regio's om zodoende het hele jaar te kunnen blijven groeien.' Op oudere leeftijd verkleurt de stam naar groengrijs omdat de grote takken de functie overgenomen hebben. In de brede kroon staan de takken vrijwel horizontaal en zijn ook bedekt met die grote stekels. De bladeren zijn samengesteld uit vijf tot zeven grote, lange lobben. De

bloemen zijn crèmewit in het centrum en roze naar de toppen van hun vijf bloemblaadjes. Er zijn echter ook exemplaren met rozevioletkleurige of zelfs met rode bloemen. Ze zijn 10 tot 15 cm in diameter en qua vorm lijken ze op de bloemen van *Hibiscus*. De vruchten zijn eivormige dozen, tot wel 20 cm lang, met daarin boonachtige zaden omgeven door massa's vezelige, pluizige draden die doen denken aan uitgetrokken wol, katoen of zijde; vandaar de naam. De katoen in de peulen heeft niet dezelfde kwaliteit als de kapok van de kapokboom en wordt gebruikt als zachte en flexibele vulling in de verpakkingindustrie en in de productie van touw. De boom wordt vooral gekweekt voor decoratieve doeleinden. Buiten de privétuinen over de hele wereld wordt hij vaak geplant langs straten in de stad in subtropische gebieden, zoals in Zuid-Afrika, Australië, het noorden van Nieuw-Zeeland en Zuid-Amerika.

'Ik weet het, ik weet het, krijg het grootste gedonder met de redactie van dit blad, onder aanvoering van Opperhoofd Hein, omdat dit deel van het feuilleton weer buiten de afgesproken tekstgrootte valt.'

'Maar: what the fuck... Ik sluit af met de koningspalm: Roystonea regia.'

Roystonea regia of de synoniemnaam *Oreodoxa regia* is algemeen bekend als de koningspalm en komt van nature uit het Caribisch gebied en

Floriada. Het is een majestieus verschijning die allerlei nuttige functies heeft: het is een grote en aantrekkelijke palm als sierboom, maar delen van de plant worden ook gebruikt als dakbedekking, de stam als timmerhout en veel delen van deze, blijkbaar ook medicinale plant, worden gebruikt in medicijnen. Het fruit wordt gegeten door vogels en vleermuizen - die verspreiden dan ook weer de zaden - en fruit wordt aan het vee gevoerd. De bloemen worden bezocht door vogels en vleermuizen en dienen als rustplaats en voedselbron voor een verscheidenheid aan dieren. *Roystonea regia* is de nationale boom van Cuba en heeft daarnaast ook nog een religieuze rol, zowel in Santeria, de locale godsdienst in het Caribisch gebied, als ook in het Christendom, waar de bladeren worden gebruikt in de palmzondagherdenking.

Roystonea wordt geplaatst in de onderfamilie *Arecoideae* en de tribe of stam *Roystoneae*. 'De plaatsing van *Roystonea* binnen de *Arecoideae* is wederom discutabel bij mijn "vrienden" dus ik stop ermee voordat de bloeddruk stijgt.' De soort werd voor het eerst in 1791 als *Palma elata* beschreven door de Amerikaanse natuurkundige William Bartram, op basis van bomen in Florida. In 1816 beschrijft de Duitse botanicus Carl Sigismund Kunth de soort als *Oreodoxa regia* op basis van collecties in Cuba. Vervolgens vallen er allerlei taxonomen over het geslacht en de naamgeving ervan. Om dit probleem aan te pakken beschrijft de Amerikaanse botanicus Orator

F. Cook het geslacht *Roystonea*, dat hij vernoemd naar de Amerikaanse generaal Roy Stone en omdoopt naar *Roystonea regia*.

Roystonea regia is een grote palm die een hoogte van 25 - 35 meter bereikt met een diameter van ongeveer 45 tot 60 centimeter. De stam is zeer glad met rijen ronde bladlittekens en grijsbruinwit van kleur met een bovenstuk, bestaande uit karakteristieke groene bladscheden van het bladerdek onder een opvallend fraaie kroonkoeppel. De bomen hebben ongeveer vijftien grote bladeren, tot 4 à 5 meter lang, veervormig met vier rijen deelblaadjes waardoor er een dichte, schaduwrijke kroon ontstaat. 'Het is goed toeven onder een koningspalm.' De bloemen zijn wit met roze meeldraden. De vruchten zijn afgeplatte ellipsvormige noten, 8 - 15 millimeter lang en 7 tot 10 mm breed. Ze zijn eerst groen, doorlopend naar rood en uiteindelijk paarszwart van kleur.

Epiloog

'Dat was het dan, Willem en alle andere lezers van dit feuilleton: het tweede deel van de beschrijving van een aantal gewassen die we in Nederland niet of nauwelijks tegenkomen en al helemaal niet buiten. Veel plezier in de vakantie zo rond die Middellandse Zee of in het Caribisch gebied en geniet ervan. En let deze keer extra op de mooie bomen!!'

En de groeten van
J.P.

Hovenia dulcis vruchten.

De auteur Jan P. Mauritz is unit manager Bomen en Beplanting bij Cyber bv.